

Sem fedél, sem törvény

MET MÉLTÓSÁG NAPJA TEMPLOM

Kispesti Filmklub

2016 október 19. 18.00

Agnès Varda

SEM FEDÉL, SEM TÖRVÉNY

Valahol Dél-Franciaországban egy idegen, megfagyott lány holttestére bukkannak. Visszapillantásokban ismerhetjük meg a lány történetét, aki egy hátizsákkal és sátorral járta a vidéket. A film dokumentumszerű hitelességgel számol le a hobó-romantikával, és megrendítő képekkel mutatja, hogy a konvenciók el nem fogadása (a szabadság választása) egyre periférikusabb helyzetbe, végül a törvényen kívüliség állapotába sodorhatja az embert.

Méltóság Napja Templom 1196 Budapest, Fő utca 110. +36 70 456 3383

www.meltosagnapja.hu facebook.com/meltosag.templom

Sem fedél, sem törvény Agnes Varda 1985-ben készített filmje Velencében, a nemzetközi filmfesztiválon a fődíjat vihette el. Depifilm – írja valaki. Család nélkül és a társadalmon kívül - fordíthatnám a címet magamnak. Tájak és emberek valahol Provence lankás vidékén: tanyák, autószerviz, építőmunkások, szőlőművelő vendégmunkások, rakodók világa. A megélhetés vigasztalan panorámája. A hétköznapiság sivár képei. S a lázadók? A bandázók, a magányos füvesek, a pitiáner rablók, árulók. Nincs remény.

E világba érkezik mintegy a tenger habjaiból kikelő, fürdőző magányos istennőként a piszkos kis csavargólány, Mona, aki, minden szereplő számára a szabadság leheletét hozza. Az ő isteni karaktere a gyengeségébe ágyazódik. Minden undor, amit iránta éreznek, a rendkívüliség sejthető nyomát hagyja maga mögött. Az öreg hölgy felszabadul a társaságában, a gondozónő eltartaná, a hippifarmon élő

befogadná, mások viszont kihasználják, abúzus és nemi erőszak áldozata lesz, tervezik, hogy a pornópiacra áruba bocsátanak. Büdös csöves, iszik, füvezik, szakadt sátrában alszik a hideg éjszakában.

A tengerből kilépő Monát Poló szemei figyelik, aki szenved a hétköznapiság lélekrontó unalmától, de nem más ő sem, mint saját jelentéktelensége, akinek csak egy használaton kívüli öreg kastély kirablására telik. Ahogy minden kapcsolat mögött ott van valaki más is, a banda, a többi idénymunkás, az autószervizben a fiatalok között bontakozó kapcsolat mögött a piszkos kezű és koszos lelkű tulaj.

Epizódokba töredezett világ, amely egy ponton összefér: Poló kirabolja a kastélyt, ezért szeretőjét, a gondozónőt elküldik, az öreg hölgyet öregek otthonába zárják, a professzornő az öreg hölgy unokaöccsét kéri meg Mona felkutatására, a férfi azonban, amikor megtalálja, azt súgja a telefonba: félek tőle, mert olyan undorító.

A csavargólány nemcsak él a filmen, hanem megítéltetik. Arcokat látunk, emberek, akik elmondják vele való találkozásukat. Ezzel fontosabbá válnak ők is, mint a lány. Ők is sorsá

válnak a filmvászonon. Saját sorsukról is vallanak. Akár egyetlen elbizonytalanodó kérdéssel: Talán megszólíthattam volna?

A tárgyak értelmezik a narrációt: az arab szőlőművelő a lánynak a szürke zsákokon felejtett piros sálját saját arcához emeli. A lány által eltulajdonított értéktárgyak szemétté válnak, a kanalakat sem tudja értékesíteni. A tárgyak is sorssá válnak. A mohával belepett meztelen istennő kerti szobra és a lány arca egymásra tekint. A lány útja a kenyér és víz motívumával indul. Későbbiekben egyedül jár a pusztaságban s egy üres hordót rugdos maga előtt. Így rugdossa Medve Gábor is Ottlik Géza regényében a kőszegi katonaiskolától való szökéskor a határhoz, a szabadság végső határához érkezve az üres cigarettadobozt, ahonnan már nincs tovább, hogy aztán visszatérjen az iskola falai közé. Agnes Varda története is többről szól, mint a hajléktalanságról, az emberi létezés határához, a szabadság végpontjához úzi hősét. A francia egzisztencializmus a Lét és Semmi dichotómiájában láttatja az emberi sorsot, ahol nincs fedél és nincs emberi törvény, s ahol az ember a maga póreségében önmagára tekint.

A film legfőbb metaforája a fa motívuma. A film elején egy kerítés mögött álló lombtalan platán látványánál akad el a kamera mozgása. A professzornő beteg platánokat gyógyít. A történet a beteg fák kivágásával éri el csúcspontját, majd a városba érve a vérző fák rituális vad riogatása az ember legősibb félelmeit kelti valóra.

Agnes Varda művét Nathalie Sarraute-nek ajánlotta, aki a francia újregénynek Alain Robbe-Grillet, Michel Butor mellett úttörő személyisége volt. Az orosz származású író (Natasa Csernák) írja tanulmánykötetében: "Bár a szavak jelentéktelennek és banálisnak tűnnek - számtalan kis bűn mindennapi, alattomos és hatékony fegyverei lehetnek, s gyakran azok is."

A hétköznapi szöveg váltásokat az emberi játszmák, hatalmi harcok pengeváltásai zavarják össze. Az igazság közelébe érkezéshez az egyéb, a környezetbe, a tárgyakba, az anonimitásba ágyazott tartalmak adhatnak irányjelzéseket. E gondolat filmnyelvi megteremtője ez a műalkotás.